

borstweringshoogte van steen was opgetrokken; daarboven van hout. Voorts was het „met steilen en carbeelen evenals een schip ineengesluisd, opdat het tegen de felste aardbevingen mogte bestandig zijn.”

Insteede van de „Spaanse Stoelen”, die hij zich zoo wel uit den Haag herinnerde, hadden de Indische huizen vermoedelijk reeds vroeg palembangsche meubelen, waarvan de makelij zoo gunstig afstak bij de bamboe-meubelen der inlanders. Echter stond, waar Valentijn toenmaals woonde, op Amboina, en ook elders in de Molukken de nijverheid iets hooger. Vooral in een soort van ebbenhout werd soms fraai snijwerk van daar geleverd, terwijl in de Europeesche huizen ook wel eens een meubelstuk van het zoo geschatte *timoho-pèlèt* te vinden was.

Doch voorzeker kwam een goed deel van het huisraad der Europeanen te Batavia uit het vaderland. Een ander deel wellicht uit het Ambachtskwartier, 't welk geenszins voor zulke doeleinden was opgericht, doch waarvan de clandestiene praktijken bekend waren.

Ook de Chineezers toonden zich dragelijke schrijnwerkers, waar zij hunne kunst op de Europeesche modellen moesten toepassen. Het blijft echter de vraag of van deze werklieden afkomstig was het houten schutsel, thans in het Bataviasch Museum, vroeger op de vergaderzaal van het Kasteel geplaatst, 't welk op niet onbevallige wijze met verguld snij- en beeldwerk is versierd, dragende het wapen der stad te midden van die van Amsterdam, Middelburg, Delft, Rotterdam, Hoorn en Enkhuizen.

Voor de versiering der huizen middels gravures en schilderijen zijn de bewoners gewis van de vaderlandsche kunst het meest afhankelijk geweest.

Bij de toenmaals zoo drukke handelsbetrekkingen met China en Japan hebben vermoedelijk ook de producten der beeldende kunst, volgens mongoolsche begrippen opgevat, hun weg naar het oude Indië gevonden. Evenwel meer als curiosa, dan dat men ze als ernstige kunst wilde opvatten of aan het genre hulde doen.

„Veele Chineezers”, zegt ons een oude kroniek over Batavia, „houden zich op met schilderen, doch in deze konst zijn zij 't minst gevorderd, dewijl zij geen kennis hebben van de afgetrokkene beginzels der Perspectyf- en Schaduwkunde. Hierdoor zijn hunne Schilderijen, hoe keurig ook en hoe net gewerkt, inderdaad belachelijk, dewijl alles *in plano* wordt vertoond. Deeze gebreken mismaaken niet alleen hunne hout- en tapijtwerken, maar ook hunne kostelijke porceleinen; zo dat men om de kinderachtigheid der Indische Schilderkunst te zien ten opzichte der Europeesche, niets anders behoeft te doen dan maar alleen een stuk Chineesch porcelein met een van Saxisch maakzel te vergelijken”.

Deze beoordeeling van een schrijver uit het laatst der achttiende eeuw doet vermoeden, dat de waardeering voor mongoolsche kunst reeds toen gering was.

Een *radèn Saleh* was toen nog niet opgestaan om, althans met één voorbeeld, de mogelijkheid der vorming van inheemsche kunstenaars te staven; om een klein getal discipelen op te leiden, welke men met eenigen goeden wil eene „school” zou kunnen noemen; ofschoon er geen *Elisa* onder was op